
RAZSTAVE
EXHIBITIONS

MODA V GIBANJU

Razstavna hiša Slovenskega etnografskega muzeja

Nina Zdravič Polič

239

Izkaznica razstave:

Ime: Moda v gibanju: Italijanski slog 1951–1990 in Utrinki slovenske mode

Vrsta: občasna razstava

Gradivo za razstavo: modne kreacije Fundacije Sartirana Arte (Lomellina, Italija), Fundacije Capucci (Rim, Italija), iz zbirk Enrico Quinto in Paolo Tinarelli (Rim, Italija), slovenskih modnih kreatork, arhivsko filmsko gradivo: Arhiv Itramovies (Rim, Italija), Arhiv RAI Teche (Rim, Italija), Slovenski filmski center, Arhiv TV Slovenija, Arhiv RS, Casablanca Production, Ars Media, Arhiv Jaka Judnič), fotografsko gradivo: Arhiv Federico Garolla (Milano, Italija) in Muzej novejšje zgodovine Slovenije

Lokacija: Slovenski etnografski muzej

Čas: 14. junij–15. november 2015

Avtorica in koordinatorka razstave: Nina Zdravič Polič

Znanstveni sodelavki: Raffaella Sgubin (Muzej mode in uporabne umetnosti, Pokrajinski muzeji v Gorici, Italija), Mateja Benedetti (Fakulteta za dizajn, Trzin)

Idejni osnutek postavitve razstave: Miha Vipotnik

Arhitektura razstave in grafično oblikovanje: Mojca Turk

Video: Jasna Hribernik, White Balance

Besedila za razstavo in katalog: Nina Zdravič Polič, Raffaella Sgubin, Lilijana Nedič, Marcel Štefančič, Mateja Benedetti

Sodelavci Slovenskega etnografskega muzeja: Miha Špiček – dokumentacija; Ana Motnikar, Jožica Mandelj Novak, Gregor Kos – restavriranje, Gregor Ilaš – spletne strani in sourednik kataloga; Mojca Račič – sourednica kataloga; Nina Zdravič Polič in Sonja Kogej Rus – program ob razstavi; Nina Zdravič Polič, Špela Regulj, Jure Rus – komuniciranje; Miha Zupan, Silvester Lipovšek, Anica Mesarič – tehnična služba

Sodelujoče ustanove in posamezniki: Giorgio Forni, Fondazione Sartirana Arte, Sartirana, Lomellina; Janez Lombergar, Jožica Hafner – TV Slovenija; Ivan Nedoh, Varja Močnik – Slovenska kinoteka; Mateja Benedetti, Jasna Kralj – Fakulteta za dizajn; Angelo Izzo – Italijanski inštitut za kulturo v Sloveniji; Laura Plahuta – RAI Theche

Glasbena kulisa razstave: Laren Polič Zdravič

Oblikovanje svetlobe: Marjan Visković

Prevodi: David Limon, Franc Smrke, Mateja Kralj

Lektura: Vlado Motnikar, David Limon

Publikacije: Katalog razstave

Število obiskovalcev: 10.000

240

*

V etnološkem muzeju, v katerem je pomemben del prizadevanj v okviru interpretacij dediščine načinov življenja namenjen spreminjajočim se pojavnostim oblačilnega videza, imata raziskovanje in predstavitev (tudi) mode in njene družbene vloge pomembno mesto. V tem kontekstu smo v program razstav v letu 2015 uvrstili mednarodno, dvodelno zasnovano, razstavo *Moda v Gibanju: Italijanski slog 1951–1990 in Utrinki slovenske mode*, ki je bila plod izvrstnega partnerskega povezovanja in medinstitucionalnega ter interdisciplinarnega sodelovanja, ki je potekalo skozi celotni proces nastajanja razstave od proučevanja in interpretacije gradiva, pridobitve zbirk, ustvarjanja vizualne podobe in arhitekture razstave, realizacije njene postavitve, montaže in režije filmskih gradiv do oblikovanja spremnih razstav in programa ter komuniciranja.

Vizija avtorice razstave je bila preko oblačilne kulture, njenih modnih značilnosti in modnega oblikovanja spregovoriti o obdobju druge polovice 20. stoletja. Želela je povezati dve različni družbeni stvarnosti v Italiji in v utrinkih na Slovenskem in s sodobno muzealizirano pripovedjo predstaviti vloge mode ter njene spremembe v času in prostoru. Ob modnih italijanskih in slovenskih sodobnih kreacijah so jo ustvarjale fotografije Federica Garolle in jo dopolnjevale filmske pripovedi o ključnih trenutkih tega časa ter za to razstavo iz arhivskih gradiv ustvarjeni kratki dokumentarni filmi oz. videi. Slednji so bili odsevi odvisnosti modnih form, oblačenja in oblačilnega videza od gospodarskih, političnih in družbenih razmer. Razstava *Moda v gibanju* je v procesu večplastnega povezovanja in z ustvarjenim dialogom dveh družbenih situacij sama postala nosilec podobe časa.

Razstava je bila velik izziv z vidika iskanja odgovorov na vprašanja o različnih temah, ki se navezujejo na modo, in z vidika izbora in interpretacije za vsebine pričevalnega raznovrstnega gradiva. Muzej je razstavo ves čas plemenitil s spremnimi prireditvami in raznolikim programom aktivnosti. Z njimi je gradil nove zgodbe, razkrival mikavne izsledke in sledil novim povezavam, na primer odpiranje vprašanj o pomenu mode kot kulturnem fenomenu, o pojavnosti mode v razmerju do arhitekture, prostora in umetnosti, do družbenih in ekonomskih razmer ter trajnostnega razvoja.

Obiskovalci na odprtju razstave (foto: Jure Rus)

Katalog *Moda v gibanju*, ki je spremljal razstavo, je poleg prispevka avtorice razstave, ki pojasnjuje koncept razstave, filme in fotografije in izpostavlja značilnosti modnih oblikovalcev – slovenskih in italijanskih, prinesel študije o zgodovini italijanske in slovenske mode ter njenih povezavah z umetnostjo, arhitekturo, filmom, fotografijami, industrijo, ki so jih napisali tuji in domači strokovnjaki.

Zbiranje, proučevanje in interpretacija gradiva

Raziskovalna faza, ki je bila najpomembnejša in najzahtevnejša naloga, je obsegala zbiranje, proučevanje ter strokovno presojo in izbor pričevalnega kakovostnega gradiva, predvsem modnih oblačil in informacij o njih na italijanski strani, še bolj na slovenski. Bila je vsebinska osnova za razstavo in njeno realizacijo v okviru muzeoloških in muzejskih principov dela in prezentacije.

Potrebno je bilo poiskati vse drugo gradivo, ki naj bi kontekstualiziralo predmete (npr. fotografije, filmsko gradivo) in najti pot do strokovnih sodelavcev za posamezne vidike mode – modnih teoretikov, zgodovinarjev, modnih oblikovalcev, filmskih zgodovinarjev, etnologov. K sodelovanju pri projektu so bili povabljeni slovenski in italijanski strokovnjaki, bodisi kot svetovalci ali kot neposredno vpeti v projekt.

Avtorica razstave je tesno sodelovala z modno zgodovinarico in etnologinjo Raffaello Sgubin iz Muzeja mode Pokrajinskih muzejev v Gorici v Italiji, ki je prispevala besedilo za katalog o zgodovini italijanske mode in svetovala pri izboru oblačil za čim celovitejšo predstavitev modnih obdobjev in značilnosti italijanskih modnih kreatorjev. Pred tem je bil opravljen izbor oblačil v sodelovanju z

Giorgiom Fornijem, direktorjem Fundacije Sartirana Arte, in Enricom Ninom Capuccijem.

242

Pomembna so bila sodelovanja z Ano Motnikar iz SEM (priprava in konservacija oblek za razstavo ter interpretacija tkanin in okrasja); z modno oblikovalko Matejo Benedetti (proučevanje in izbor slovenskih modnih kreacij za razstavo); s fotografskim arhivom Garolla (proučevanje in interpretacija fotografij za razstavo); s filmsko zgodovinarico Liljano Nedič (proučevanje filmske kostumografije v igranem slovenskem filmu in prispevek za katalog); z Jožico Hafner iz Dokumentacije TV Slovenija z nasveti o pričevalnem gradivu iz TV Dnevnikov in Obzornikov, shranjenih na na več kot 100 video kasetah; s Filmskim arhivom Slovenije in fototeko Muzeja novejšje zgodovine Slovenije (raziskava in proučevanje zadevnega filmskega in foto arhivskega gradiva, povezanega s kulturo oblačenja in modo od poznih petdesetih let naprej pri nas), iz katerega je nastal film za razstavni del *Utrinki slovenske mode*. Na podlagi raziskave in izbora arhivskega filmskega gradiva o zgodovini italijanske mode so bile pri Arhivu Rai Teche v Rimu pridobljene avtorske pravice za gradivo, uporabljeno za video *Made in Italy* za razstavni del *Italijanski slog 1951–1990*.

Zgradba razstave *Moda v gibanju*

Razstava *Moda v gibanju, Italijanski slog 1951–1990 in Utrinki slovenske mode* je bila umeščena v tri prostore v pritličju razstavne hiše SEM. V sodelovanju z avtorico razstave je idejni osnutek postavitve razstave in umestitve vsebin v prostor prispeval slikar, videast in multimedijiški umetnik Miha Vipotnik. V nadaljevanju je arhitekturo razstave razvila Mojca Turk, jo dopolnila z izvirno idejo podesta v obliki odra za predstavitev vrhunskih kreacij visoke mode in ustvarila celostno grafično podobo razstave.

Na ta način je nastajala nostalgična atmosfera razstave, ki je v kombinaciji zbirke oblačil, filmov, videov, fotografij, barv, igre svetlobe in glasbene kulise, narejene iz izsekov starejše slovenske in italijanske filmske glasbe (npr: Bojan Adamič, Borut Lesjak, Janez Gregorc, Carlo Savina, Ninio Rota, Ennio Moriconne itd.), vzbujala občutenje obravnavanega obdobja. Videe, filmska prizora in video instalacijo *Utrinki slovenske mode*, ki jih je zmontirala filmska režiserka Jasna Hribernik, so spremljala kratka obrazložitvena dvojezična besedila; ob ogledu videov *Made in Italy* in *Odsevi slovenske mode v igranem slovenskem filmu*, prikazanih na ekranih, so obiskovalci preko slušalk lahko poslušali originalna besedila in glasbo.

Italijanski slog 1951–1990

Italijanski slog 1951–1990, prvi in nosilni del razstave *Moda v gibanju*, se je raztezal v dveh prostorih. Prikazoval je kulturo Italije z vidika mode in njene izjemne kreativnosti, ki so jo ustvarjali oblikovalci visoke mode, zastopane z večernimi oblekami Fernande Gattioni, Gigliole Curiel, Schuberttha, sester

Fontana iz petdesetih let, Valentina, Irene Galitzine in Puccija iz šestdesetih let, Krizie iz sedemdesetih let, Versaceja, Roberta Capuccija in Krize iz osemdesetih let, Ferreja, Versaceja iz devetdesetih let in še mnogih drugih, ki so z ustvarjanjem vsebine, sloga in kulturne forme ustvarjali svetovno prepoznavno identiteto italijanske mode *Made in Italy*.

Moda v gibanju: Italijanski slog 1951–1990 (foto: Miha Špiček)

Prvi prostor je zaznamovala instalacija petindvajsetih unikatnih oblek visoke mode na lutkah, ki so vzbujale vtis figuralnih objektov in so stale na nekakšnem stopničastem gledališkem odru. Njeno ozadje so tvorile velike črno-bele modne fotografije Federica Garolle in filmska projekcija odlomka iz Fellinijevega filma *Sladko življenje* (*La Dolce Vita*), kar vse je spodbujalo spominjanje na preteklost. Tako oblikovana razstava je bila nekakšna gledališka predstava o snidenju italijanske mode s svetom sladkega življenja in občutje ter doživetje življenja v povojni Italiji.

Federico Garolla (1925–2012) je bil eden najuglednejših italijanskih fotoreporterjev, ki je s svojim opusom utrdil mit o italijanski eleganci in kulturi, filmska projekcija slavnega nočnega prizora z igralko Anito Ekberg v rimskem vodnjaku Trevi (Fontana di Trevi) iz Fellinijevega *Sladkega življenja* je vzbujala občutek takratnega časa v iskanju novega, sladkega življenja – *la dolce vita*.

Drugi prostor razdelka *Italijanski slog 1951–1990* je bil poskus rekonstrukcije in ambienta, značilnega za italijanski oblikovalski/modni ateljeje ali delavnico, zato

ga je avtorica poimenovala 'Atelier di stillista'. Več kot štirideset razstavljenih modnih kreacij na obešalnikih je bilo bogat izbor primerkov prêt-à-porter (ready to wear), ki so preplavili ves svet in so Italijo postavili v sam vrh modne industrije. V tem razstavnem prostoru so bili primerki visoke mode, na primer žametni plašč, ki ga je oblikovala Biki za Mario Callas, in brezrokavnik Alviania iz petdesetih let, narejen iz pravih biserov. Poudarek je bil na oblačilih za vsakdan kot kakovostno oblikovanih in serijsko izdelanih oblekah po meri (Puccija, Kena Scotta, Valentina, Roberte di Camerino, Versaceja, Mile Schön, Missonija, Ferragama, Fernade Gattioni itn.), namenjenih vsem ženskam in ne le posebnim/izbranim odjemalkam. Par Puccijevih damskih čevljev in torbica Roberte di Camerino sta bila edina modna dodatka, ki sta simbolično opozarjala, da so modni dodatki nepogrešljiv del oblačenja in modnega oblikovanja.

Moda v gibanju, Atelier di stilista (foto: Miha Špiček)

Dodatni vpogled v zgodovinsko ozadje razvoja italijanske mode je prinašal video z naslovom *Made in Italy*, narejen iz arhivskega gradiva, za to priložnost pridobljenega od italijanske RAI Teche v Rimu. Bil je kompilacija fragmentov večih zgodb o prvih letih moderne italijanske mode, z intervjuji z markizom Giorginijem, nestorjem italijanske mode, in s prvimi modnimi oblikovalci, z utrinki prvih modnih revij razkošnih oblek v Firencah iz poznih petdesetih let, o življenju na ulicah mesta in v njegovih oblikovalskih ateljejih.

Utrinki slovenske mode

Utrinki slovenske mode je bil naslov drugega dela projekta *Mode v gibanju*, ki je komplementarno prvemu delu razstave s filmsko pripovedjo prikazoval svet mode in odpiral vprašanja o paradigmah oblačilnih in modnih praks na Slovenskem. Film je bil sestava utrinkov iz modnih revij, izložb in mestnih trgovin, modnega videza Slovenk v medijih (napovedovalke, pevke), oddaj o modi, sejmov mode, konfekcijskih tovarn, reklam, ulične mode, ki je nastal iz posnetkov arhivskega gradiva Televizije Slovenija in Arhiva Republike Slovenije.

Naslov filma je opozarjal na dejstvo, da gre za fragmente, ki skušajo preko arhivskih podob, dokumentiranih na filmskem traku, v obliki video instalacije spregovoriti o dinamiki slovenske mode in njenih oblačilnih značilnostih od poznih petdesetih oz. šestdesetih let naprej. Spremljalo ga je besedilo z naslovom Krik trga, ki ga je za razstavo napisal publicist, filmski kritik in novinar Marcel Štefančič.

Utrinki slovenske mode z video instalacijo (foto: Jure Rus)

Obenem je bila na tem delu razstave z videom posebej reaktualizirana tudi moda oz. kostumografija v slovenskem igranem filmu. Video z naslovom *Odsevi mode v slovenskem igranem filmu* je bil video preplet prizorov iz petnajstih slovenskih igranih filmov (*Ne čakaj na maj*, *Ples v dežju*, *Zgodba, ki je ni*, *Zarota*, *Na papirnatih avionih* itn.), ki so jih ustvarili slovenski režiserji v drugi polovici 20. stoletja. Razgrinjal je pogled na tok slovenske mode in na spremembe modnih trendov.

Ta del razstave je dopolnjevala filmska projekcija prizora iz slovenskega celovečernega filma Boštjana Hladnika *Ples v dežju* (1961). Prizor, v katerem igralka

Duša Počkaj pleše v parku, je utelešenje njenega hrepenenja po mladosti, lepoti in slavi. Ta filmski prizor se je na izzivalen, izviren način spogledoval s projekcijo prizora z igralko Anito Ekberg v Fellinijevem *Sladkem življenju* in je odslikaval za tisti čas tudi pri nas značilno hrepenenje po lepem življenju in preporodu danega.

Film *Utrinki slovenske mode* so zaokrožale unikatne večerne obleke petih mednarodno uveljavljenih slovenskih predstavnic sodobnega modnega oblikovanja (Mateja Benedetti, Urška Drofenik, Maja Ferme, Maja Štamol, Svetlana Visintin). Te kreacije so bile vez med preteklim in sedanjim. Vsaka razstavljena kreacija je bila nosilka svoje zgodbe, bila je narejena po meri za določene slavnostne priložnosti, ki so jih nosile medijske osebnosti.

246

Vzporedne prireditve

Ob razstavi *Moda v gibanju* je SEM organiziral vrsto prireditev in spremnih razstav v sodelovanju in v povezavi s številnimi ustanovami in strokovnjaki. Poudariti velja, da se je z delom programa neposredno vključil v šolski kurikulum Fakultete za dizajn, pridružene članice Univerze na Primorskem.

Izpostaviti velja:

- *Konferenco* na temo *Moda v Gibanju* in *Moda = Arhitektura = Moda*, ki je v prvem delu osvetlila vzpon italijanske mode in njenih ustvarjalcev z izpostavitvijo Roberta Capuccija, enega najodličnejših italijanskih modnih kreatorjev; njen drugi del z naslovom *Moda = Arhitektura = Moda*, ki ga je SEM zasnoval v sodelovanju s Fakulteto za dizajn, je bil namenjen premisleku o nemalokrat strogo zarisani meji med razumevanjem mode in arhitekture, modnega v arhitekturi in arhitekturnega v modi.
- Dve interdisciplinarni študentski enotedenski *delavnici* Fakultete za dizajn: delavnico *Kostumografija prostora*, ki je iskala povezave med kostumografijo in scenografijo oz. med prostorom in oblačilom, in delavnico *Furniture - Function - Fashion* (Pohištvo - Funkcija - Moda), ki je raziskovala identitete mode in arhitekture v odnosu do družbenih sprememb in skupnosti.
- *Predavanje* prof. Marie Giuseppine Muzzarelli, gostje Italijanskega inštituta za kulturo, z naslovom *Dolga in resnična zgodba Made in Italy* je bilo dan pred odprtjem razstave in hkrati njena napoved.
- *Modna revija Strike a pose* je bila prva prireditev po odprtju razstave, ki je predstavila dosežke študentov treh letnikov Fakultete za dizajn ob koncu študijskega leta in hkrati promovirala razstavo *Moda v gibanju*.
- Z Nostalglično soboto s *Sejemom vintage* oblek se je čas v muzejskem parku sredi četrtne skupnosti na Taboru odvrtel v romantično preteklost, za kar je poskrbela ponudba oblačil in modnih dodatkov.
- Dogodila sta se dva *koncerta italijanske glasbe* in popevk iz druge polovice 20. stoletja, projekcija celovečernega filma *Sladko življenje* (v

Reklamni plakat razstave na ljubljanski ulici (foto: Jure Rus)

Od junija do oktobra 2015 je muzej izvedel oglaševalsko akcijo. Izdal je promocijske kartice o razstavi, ki so bile razdeljene po številnih lokacijah v Ljubljani in njeni okolici. Oglaševal je v množičnih medijih, v avtobusih Ljubljanskega potniškega prometa, na ulicah Ljubljane s plakati in transparenti. Promocija je potekala tudi preko več intervjujev, obveščanja o razstavi z letaki in vabili na vzporedne prireditve, z zgibanko in s katalogom razstave, s sporočili za javnost, oglasi, preko spletnih portalov in socialnih omrežij.

Ena od delovnih nalog, ki so spremljale priprave na razstavo, je bilo tudi zagotavljanje dodatnih finančnih in drugih virov podpore, ki sta jih muzej in avtorica ter koordinatorka razstave uspešno pridobila v obliki sredstev, storitev ali popustov.